

розуміти фактори, що сприяють розвитку цього синдрому, та визначати "ресурси", що можуть зупинити його прогресування.

Література

1. Wilmar B. Schaufeli. Burnout: A short socio-cultural history. Washington, DC: Taylor & Francis, 1993. P. 105–127.
2. Міжнародна статистична класифікація хвороб та проблем, пов'язаних зі здоров'ям 10-го перегляду. Клас XXI. Фактори, що впливають на стан здоров'я населення та звертання до закладів охорони здоров'я (Z00-Z99).
3. Колоскова О. К., Поліщук М. І., Воротняк Т. М. Особливості розвитку та проявів синдрому емоційного вигорання в лікарів-педіатрів. *Здоров'я дитини*. 2012. № 7 (42).
4. Коса Т. В. Синдром емоційного вигорання серед медичних працівників. *Медсестринство*. 2019. № 3. С. 39–41.
5. Офіційний сайт ресурсу PsycINFO Американської психологічної асоціації [Електронний ресурс]. URL : <http://www.apa.org/pubs/databases/psycinfo/index.aspx> (дата звернення 07.05.2025).
6. Burish M. Burnout-Syndrom-Theorie der innern Erschopfung. Berlin, 1989. P. 220–232.
7. Толмачевська В. Особливості психоемоційного напруження у медичних працівників з урахуванням гендерних факторів та медичного стажу роботи. *Психологія праці*. 2021. Вип. 32. С. 166–170.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Карпова Ірина

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г.
Шевченка, м. Чернігів

Важливим аспектом становлення громадянського суспільства є забезпечення державою кожній людині реалізації її прав і юридичних можливостей бути власником, користуватися економічною свободою, надійним соціальним захистом, а також брати участь у політичному житті, створювати громадські об'єднання, висувати цікаві соціальні проєкти, брати участь у різноманітних благодійних активностях, корисних і цінних для суспільного блага.

Саме з такої позиції можна оцінювати волонтерство і волонтерську діяльність, що активно розгортається в сучасній Україні із здобуттям незалежності, хоча традиції безкорисливої діяльності на благо суспільства, нужденних верств населення сягає своїм корінням у давнину [4]. З часів Київської Русі при князі Володимирі Великому були закладені підвалини вітчизняних традицій волонтерства. У більш пізні часи благодійною діяльністю займалися українські братства, меценати – гетьмани П. Сагайдачний, І. Виговський, І. Мазепа, К. Розумовський та ін., видатні українські діячі культури, відомі підприємці – родини Симиренків, Терещенків та ін.

Аналіз наукових публікацій останніх років дозволяє зробити висновок про зростання інтересу дослідників різних галузей знань до проблеми волонтерства. Так, скажімо, О. Головка дослідила феномен волонтерства в історико-правовому ключі [2], І. Найда – волонтерську діяльність молоді з позицій вияву патріотизму представниками молодого покоління. А, наприклад, монографія П. Горінова та

Р. Драпушка присвячена вивченню державно-правових засад волонтерських організацій, міжнародного досвіду волонтерства, напрямам удосконалення нормативно-правового й інституційного забезпечення такої діяльності в Україні [3].

Окремі аспекти волонтерства досліджувались такими науковцями як Р. Вайнола, О. Давидюк, Л. Ільчук, А. Капська, Н. Комарова, Ю. Кривенко, Ю. Поліщук та ін., які підкреслили, що волонтерська діяльність має відбуватись на принципах альтруїзму, безкорисливості, гласності, гуманізму, добровільності, милосердя, чуйності, співчуття, партнерства та ін., а, отже, волонтери, які займаються волонтерською діяльністю, мають володіти якостями соціальної активності, толерантності, емпатії, моральної відповідальності, комунікативності та ін., тобто тими якостями, якими має володіти й кожний працівник соціальної сфери [4].

В контексті теми означеного дослідження нам імпонує наукова розвідка Л. Писаренко, Л. Плукчи, І. Федорової [5]. Автори, зокрема, дослідили види волонтерської діяльності в умовах викликів сьогодення (організаційна, формальна та неформальна, державна, соціальна, проектна, медіаволонтерство), волонтерську діяльність в контексті антитерористичної операції та ООС, подальшої долі переселенців, надання безплатної медичної і психологічної допомоги, при проведенні культурних заходів.

Традиційно, основними сферами волонтерської діяльності в Україні є соціальна галузь, культура, екологія, спорт та ін., якою займаються ті, хто працює в Центрах соціальних служб, члени різноманітних громадських організацій, батьки, пенсіонери, спеціалісти, які надають різноманітні послуги та ін. Найчисленнішою групою волонтерів в Україні є учні старших класів та студентська молодь.

Серед видів волонтерської діяльності, яка цікава й важлива як для самого студента – майбутнього фахівця соціальної роботи, так і для його клієнтів, можна виділити наступні: задоволення фізичних потреб (приготування їжі; організація спортивних змагань, фізичних вправ на свіжому повітрі під час роботи у притулку, центрі денного перебування, літньому таборі тощо); задоволення потреби у безпеці (розповсюдження екологічно чистих продуктів харчування; робота у колективі з метою розширення кола спілкування; робота спільно з правозахисними організаціями; отримання знань, умінь, навичок, які допоможуть у працевлаштуванні тощо); задоволення соціальних потреб (організація та участь у різноманітних соціальних заходах; адміністративна робота; менеджерська робота; робота у групі з представниками обох статей тощо); задоволення потреби у визнанні (представлення інтересів організації; керівництво групою; отримання престижної посади тощо); самореалізація (розробка власного соціального проєкту; творча художньо-мистецька діяльність; викладацька або тренерська робота тощо) [1].

Разом із тим, події російсько-української війни призвели до появи якісно нових форм та сфер волонтерської діяльності серед широкого загалу волонтерів, зокрема, студентської молоді – майбутніх соціальних працівників. Провідним вектором волонтерства, на сьогодні, без перебільшення, можна назвати різноманітні волонтерські заходи, спрямовані на підтримку військових (економічно-матеріального та фінансового характеру – збирання коштів на різноманітні технічні пристрої для військових, в першу чергу, які знаходяться на передовій, матеріалів для виготовлення маскувальних сіток, долучення до виготовлення окопних свічок, збирання продуктів та

виготовлення їжі з відправкою захисникам, збирання речей та одягу для бійців, які знаходяться на лікуванні у медичних установах та ін.; медико-реабілітаційного, психологічного характеру – долучення до діяльності, спрямованої на реабілітацію військових, в тому числі, психолого-педагогічну через участь у спільних тренінгах, проектах та ін.; організаційного характеру – скажімо, організація благодійних ярмарок, інших благодійних заходів для вирішення різноманітних проблем військових; соціального обслуговування, наприклад, різноманітна волонтерська допомога ветеранам війни, особливо особам з інвалідністю та ін.).

Вагомим напрямком волонтерської діяльності в умовах викликів сьогодення стала допомога у вирішенні проблем різноманітних груп осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах, в першу чергу, саме через події війни: різні форми допомоги внутрішньопереміщеним особам, людям, які втратили житло, рідних, роботу через війну, особам з інвалідністю, дітям, які втратили батьків та ін.

Майбутні фахівці соціальної роботи на волонтерських засадах долучаються і до участі у різноманітних соціальних програмах, тренінгах, соціологічних дослідженнях, що є важливим чинником набуття ними навичок майбутньої професійної практики. Прикладом такої діяльності стала участь здобувачів вищої освіти 1-3 курсів денної та заочної форм навчання Навчально-наукового інституту психології та соціальної роботи Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка у соціологічному опитуванні “Здоровий спосіб життя очима молоді”, проведеного серед різних груп молоді (3-х вікових груп – учнів старших класів, студентів, працюючої молоді) в основному, у Чернігівській області та місті Чернігові.

Аналіз отриманих даних дозволить виявити існуючі серед молоді частини північного регіону України в цьому актуальному питанні проблеми та розробити відповідні рекомендації для соціальних педагогів, практичних працівників для організації профілактичної і пропагандистської роботи щодо упровадження основ здорового способу життя серед молоді. Бо, як відомо, цілий ряд державних документів, зокрема, Національна молодіжна стратегія до 2030 року серед основних пріоритетів у молодіжній політиці (безпека, спроможність, інтегрованість) особливо виділяє такий пріоритетний напрямок молодіжної політики як здоров'я, розуміючи під цим важливість виконання завдань формування навичок здорового способу життя, розвиток та збереження фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни молоді як неодмінних умов формування здорової нації.

Отже, участь студентів-волонтерів у різноманітних економічних, освітніх, культурно-просвітницьких, соціально-педагогічних, психологічних, правових, інформаційних та інших заходах, спрямованих на вирішення проблем військових, широкого загалу вразливих груп населення, осіб, які постраждали під час російсько-української війни, участь у різних соціальних проектах, благодійних акціях, соціологічних дослідженнях створює для майбутніх фахівців соціальної роботи умови для їх соціального, особистісного, професійного становлення.

Література

1. Волонтерство. URL: <http://ipzn.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/Volonterstvo.pdf> (дата звернення: 22.11.2025).
2. Головка О. Волонтерство в Україні: історико-правовий аспект. *Law and Safety*. 2023. № 2 (89). С. 9–18.

3. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с.

4. Карпова І. Г. Участь студента у волонтерській роботі: набуття досвіду професійної діяльності. *Ukraine – EU. Modern Technology, Business and Law : collection of international scientific papers* : in 2 parts. Р. 1. Modern Priorities of Economics. Societal Challenges. Chernihiv : CNUT, 2017. 190 p. Р. 173–175.

5. Писаренко, Л. М., Плукчи Л. В., Федорова І. В. Волонтерство: виклики сьогодення (за матеріалами друкованих ЗМІ). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія "Філологія. Журналістика"*. 2021. Т. 32 (71), № 1, ч. 3. С. 156–160.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІДЕРСТВА ПІДЛІТКІВ ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кіндратюк Ганна

Мелітопольський державний
педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького, м. Мелітополь

Підлітковий період є одним із найскладніших та водночас найважливіших етапів онтогенезу, оскільки саме він визначає траєкторію подальшого розвитку особистості. У цей час відбувається інтенсивна трансформація психічних, емоційних, фізіологічних та соціальних процесів, що створює підґрунтя для формування нових психологічних новоутворень. Підліток перебуває на межі між дитячою залежністю та дорослою самостійністю, що зумовлює специфіку його поведінки, самосприйняття та соціальної активності.

Підлітковий період є критичним етапом розвитку особистості, під час якого відбувається поступова трансформація психологічних парадигм від дитячих ідеалізованих уявлень до реалістичних життєвих оцінок. У цей час молодь переживає характерні вікові кризи та психологічні конфлікти, що проявляються у взаєминах із однолітками, собою та родиною. Підлітки поступово починають усвідомлювати цінності субкультур і їх вплив на формування особистості, водночас відчуваючи незадоволення власними досягненнями, зовнішністю та соціальним становищем. У процесі формування концепції «Я» виникає відчуття самотності, прагнення до соціального статусу та потреба визнання серед однолітків і авторитетних осіб, що часто передує реальному дорослому досвіду. Ці особливості свідчать про активне соціальне становлення підлітків і формування прагнення до самоствердження, яке стає основою їх морального самопізнання та соціальної поведінки [5, с. 70].

Важливим завданням цього віку є пошук власної ідентичності, визначення соціальної ролі та формування системи цінностей, які стають основою майбутньої зрілості. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток лідерських якостей, адже саме вони забезпечують здатність підлітка до організації групової взаємодії, прийняття рішень та відповідальності за інших. Лідерський потенціал, що формується у підлітковому віці, може стати важливим ресурсом для розвитку волонтерської діяльності, яка виступає одним із найефективніших механізмів соціалізації та громадянського становлення молоді.